Muzeum paměti XX. století

Koncepce sbírkotvorné činnosti Muzea paměti XX. století pro období 2026–2030

Průvodní slovo

Muzeum paměti XX. století, z. ú., vstupuje do další etapy své existence, která umožňuje navázat na dosavadní budování sbírkového fondu a současně přesněji vymezit jeho dlouhodobé směřování. Zatímco v prvních letech činnosti muzea bylo jedním z hlavních úkolů vytvořit základní předpoklady pro vznik a správu sbírky, současná fáze vyžaduje systematickou sbírkotvornou politiku založenou na jasných tematických prioritách, jednotných pravidlech evidence a dlouhodobém odborném zhodnocování získaných předmětů.

Sbírka Muzea paměti XX. století nemá být univerzálním souborem předmětů pocházejících z 20. století. Jejím posláním je vytvářet promyšlený a odborně spravovaný soubor autentických dokladů, které umožňují poznávat a interpretovat zásadní politické, společenské a kulturní proměny zejména na území bývalého Československa a hlavního města Prahy ve 20. století, zvláště zkušenost s totalitními a autoritativními režimy, jejich represivními mechanismy, odporem vůči nim a obnovováním demokratické společnosti.

Koncepce sbírkotvorné činnosti současně reaguje na zavedení nové struktury a evidence sbírkového fondu. Cílem koncepce je vytvořit dlouhodobě stabilní systém pro doplňování, třídění, evidenci, ochranu a odborné zpracování sbírkových předmětů.

I. Úvodní ustanovení

Muzeum paměti XX. století vytváří, spravuje, odborně zpracovává, uchovává a zpřístupňuje sbírku muzejní povahy zaměřenou na historickou paměť 20. století, především na území Československa, českých zemí a hlavního města Prahy.

Koncepce sbírkotvorné činnosti vychází ze Zakládací listiny a Statutu Muzea paměti XX. století. Současně navazuje na předchozí Sbírkotvornou koncepci muzea z roku 2021.

Sbírkotvorná činnost je prováděna v souladu s platnými právními předpisy, zejména zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy, v platném znění, a vyhláškou č. 275/2000 Sb., kterou se tento zákon provádí, v platném znění.

Tato koncepce stanovuje základní směřování sbírkotvorné činnosti, strukturu sbírky, pravidla jejího doplňování a zásady evidence, ochrany, odborného zpracování a zpřístupňování.

II. Charakteristika a struktura sbírky

Sbírka Muzea paměti XX. století je historickou sbírkou dokumentující prostřednictvím hmotných, obrazových a dalších autentických pramenů politické a společenské dějiny 20. století.

Muzejní sbírka je členěna do osmi podsbírek, jejichž členění odpovídá současnému rozsahu a typologii sbírkového fondu. V závislosti na nových akvizicích může být členění podsbírek dále rozšířeno.

Knihovní fond Muzea paměti XX. století je evidován odděleně od vlastní sbírky muzejní povahy. Konkrétní knižní exemplář může být v odůvodněných případech evidován jako sbírkový předmět.

Vedle předmětů sbírkového charakteru je v muzeu soustředěn rovněž doprovodný materiál, který má pomocný, nesbírkový charakter a je evidován odděleně od sbírkových předmětů.

Členění podsbírek

Osobní pozůstalosti (OP)

Podsbírka soustřeďuje ucelené osobní pozůstalostí historických osobností, jejichž život a činnost mají vztah k poslání Muzea paměti XX. století.

Při zařazování pozůstalosti je žádoucí v nejvyšší možné míře zachovat její provenienční a obsahovou celistvost.

Písemnosti a tisky (P)

Podsbírka soustřeďuje písemné prameny, které ze své povahy nenáležejí do jiné podsbírky ani do knihovního fondu. Zastoupeny jsou především osobní a úřední písemnosti, korespondence, rukopisy, dokumenty, legitimace, průkazy, plakáty, letáky, brožury, noviny, časopisy, propagační a další příležitostné či drobné tisky.

Fotografie a negativy (F)

Podsbírka soustřeďuje zejména originální fotografie, negativy, diapozitivy a obdobné obrazové dokumenty.

Při rozhodování mezi zařazením do podsbírky fotografií a negativů a do podsbírky pohlednic se přihlíží především ke způsobu vzniku a množství, v němž byl předmět původně produkován.

Militaria (M)

Podsbírka soustřeďuje především stejnokroje, součásti výstroje a výzbroje a další předměty vztahující se k ozbrojeným a bezpečnostním sborům, dále pak politickým militantním formací a jiným obdobným složkám sledovaného období.

Zahrnuje předměty související s armádou, bezpečnostními složkami, vězeňskou službou a dalšími, pokud jsou v souladu s tematickým zaměřením muzea.

Pohlednice (PO)

Podsbírka soustřeďuje především sériově vyráběné obrazové pohlednice a obdobné produkty.

Při rozlišování mezi fotografií a pohlednicí se postupuje podle zásad uvedených u fotografické podsbírky.

Faleristika (FA)

Podsbírka zahrnuje zejména řády, vyznamenání, medaile, odznaky, čestná označení a další předměty faleristického charakteru související s tematickým zaměřením muzea.

Umělecké předměty (UP)

Podsbírka zahrnuje předměty výtvarného a uměleckého charakteru, například obrazy, kresby, grafiky, plastiky a další autorská nebo umělecky zpracovaná díla. Rozhodující je nejen jejich výtvarná hodnota, ale zejména souvislost s tematickým zaměřením muzea.

Obecná podsbírka (varia) – (V)

Podsbírka soustřeďuje sbírkové předměty, které svým charakterem nespadají do žádné ze specializovaných podsbírek.

Může obsahovat především předměty každodenní potřeby, předměty institucionálního, politického, společenského nebo propagačního charakteru a jiné doklady sledovaného období.

III. Program sbírkotvorné činnosti

Sbírkotvorná činnost vychází z poslání Muzea paměti XX. století a je zaměřena zejména na předměty související:

- se vznikem, existencí a zánikem totalitních a autoritativních režimů;
- s fungováním jejich politických, represivních, bezpečnostních, vojenských a propagandistických mechanismů;
- s osudy odpůrců a obětí těchto režimů;
- s formami odporu, rezistence, disentu a nezávislého kulturního a společenského života;

- s významnými mezníky českých a československých dějin 20. století;
- s fungováním demokratického státu, jeho ohrožováním a obnovováním;
- s každodenním životem jednotlivců a společnosti v podmínkách demokratických, autoritativních a totalitních systémů;
- se způsobem, jakým jsou události a zkušenosti 20. století připomínány, interpretovány a předávány dalším generacím.

Chronologickým těžištěm sbírkotvorné činnosti je 20. století. Zvláštní pozornost je věnována období existence Československa a událostem, které zásadním způsobem ovlivnily politický a společenský vývoj českých zemí ve 20. století. V opodstatněných případech mohou být do sbírky zařazovány také předměty pocházející z doby mimo vymezené časové období, přičemž rozhodujícím kritériem není pouze samotná datace předmětu, ale jeho vypovídací hodnota ve vztahu k poslání muzea.

Základním geografickým rámcem sbírkotvorné činnosti je území bývalého Československa. Významné postavení má vzhledem k sídlu a poslání muzea město Praha jako politické, správní, kulturní a společenské centrum řady zásadních událostí 20. století. Do sbírky mohou být zařazovány také předměty zahraniční provenience, zejména pokud souvisejí s moderními dějinami Československa.

Samotné stáří předmětu ani jeho vztah ke sledovanému období však nejsou dostatečným důvodem k jeho zařazení do sbírky. U sériově vyráběných předmětů je při rozhodování o akvizici žádoucí doložení konkrétní historické souvislosti nebo mimořádná dokumentační hodnota. Přednostně jsou získávány předměty s doloženou proveniencí a známým historickým kontextem.

Muzeum se při rozhodování o zařazení předmětu do sbírky řídí obecnou zásadou, podle níž se posuzují zejména vztah předmětu k poslání a odbornému zaměření muzea, historická vypovídací hodnota, výstavní, badatelský a vzdělávací potenciál, stav předmětu a možnosti jeho dlouhodobého uložení a ochrany.

IV. Způsoby rozšiřování sbírky

Sbírka je rozšiřována zejména darem, koupí, převodem, dědictvím, vlastním cíleným sběrem a dalšími právně přípustnými způsoby.

Muzeum pro své akvizice aktivně vyhledává předměty, zejména podle svých možností:

- kontaktuje pamětníky a jejich rodiny;
- spolupracuje se sběrateli, historiky a odbornými institucemi;
- sleduje nabídku aukčních domů, antikvariátů a specializovaných prodejců;
- realizuje veřejné akviziční výzvy;
- získává předměty v návaznosti na vlastní odborné, badatelské a výstavní projekty;
- dokumentuje významné soukromé sbírky a usiluje o jejich dlouhodobé uchování nebo zpřístupnění.

Akviziční činnost není nahodilá. Každá významnější akvizice by měla být posuzována v kontextu dosavadního sbírkového fondu a dlouhodobých priorit muzea. U finančně významných, rozsáhlých nebo odborně sporných akvizic bude vyžádáno stanovisko poradního sboru pro sbírkotvornou činnost nebo externího odborníka.

Akvizice muzea:

- probíhají na návrh kurátora;
- jsou náležitě posuzovány poradním sborem pro sbírkotvornou činnost;
- následně podléhají rozhodnutí ředitele muzea.

Ve výjimečných případech rozhoduje o akvizici na návrh kurátora ředitel muzea, přičemž akvizice je následně předložena k posouzení poradnímu sboru pro sbírkotvornou činnost.

Mimořádně významný předmět může být přijat i tehdy, pokud nesplňuje některé z obecných kritérií této koncepce. Taková akvizice pak podléhá přímému schválení ředitele muzea.

V. Evidence, uložení, ochrana a ošetření sbírek

Evidence sbírky je vedena v chronologické a systematické evidenci v předepsané podobě dle zákona č. 122/2000 Sb. a vyhlášky č. 275/2000 Sb. s předpokladem budoucího zápisu sbírkového fondu do Centrální evidence sbírek. Základním prostředkem elektronické evidence sbírky je v současné době muzejní evidenční systém ProMuzeum od společnosti Bach systems s.r.o.

Sbírkové předměty jsou uchovávány v podmínkách odpovídajících jejich materiálu, fyzickému stavu a významu. Uložení předmětů musí být takové, aby nedocházelo k jejich poškozování a ztrátám. Muzeum zajišťuje přiměřenou ochranu zejména před krádeží a neoprávněnou manipulací, požárem, světelným zářením, nevhodnou teplotou, vodou a vlhkostí, dále pak před prachem a chemickým znečištěním, biologickými škůdci a mechanickým poškozením.

Zvláštní režim může být stanoven pro předměty mimořádné hodnoty, zbraně a další bezpečnostně citlivé předměty, audiovizuální nosiče, fotografický materiál a předměty vyžadující specifické depozitní podmínky.

Stav sbírkových předmětů je průběžně sledován a podle potřeby jsou plánovány konzervátorské nebo restaurátorské zásahy. Vzhledem k současnému rozsahu sbírkového fondu není nezbytné vlastní restaurátorské pracoviště muzea, je však nutné smluvně zajistit spolupráci s externími odborníky v oblasti restaurování a konzervování jednotlivých typů sbírkových předmětů.

VI. Vyřazování předmětů

Vyřazování předmětů ze sbírky je výjimečným, avšak legitimním nástrojem odborné správy sbírkového fondu. Probíhá výhradně dle ustanovení zákona č. 122/2000 Sb. a vyhlášky č. 275/2000 Sb.

Návrh na vyřazení předmětu ze sbírky podává její kurátor, který jej předloží k posouzení řediteli muzea a poradnímu sboru pro sbírkotvornou činnost. Vyřazení se provádí na základě rozhodnutí ředitele muzea.

VII. Inventarizace

Inventarizace sbírky je prováděna v souladu s platnými právními předpisy a vnitřními předpisy muzea.

Celá sbírka Muzea paměti XX. století bude pravidelně inventarizována, jak ukládá zákon č. 122/2000 Sb. a vyhláška 275/2000 Sb.

Plán inventarizace stanoví ředitel muzea pro každý rok na základě návrhu správce sbírek a zahrne jej do plánu činnosti Muzea paměti XX. století.

VIII. Závěrečná ustanovení

Tato koncepce sbírkotvorné činnosti je zpracována pro období let 2026–2030.

Podrobnosti jednotlivých činností mohou být upraveny dalšími vnitřními předpisy muzea. Nejpozději před skončením období, pro které byla přijata, bude provedeno její celkové vyhodnocení a připravena koncepce pro další období.

Koncepce nabývá účinnosti dnem 1. listopadu 2026.

Vypracovali Mgr. Kryštof Zeman, Mgr. Miloš Bernart, Matěj Doležal.

Připomínkovali členové poradního sboru pro sbírkotvornou činnost.

Dne 27. října 2026 schválil PhDr. Petr Blažek, Ph.D. Digitálně podepsal PhDr. Petr Blažek, Ph.D. Datum: 2026.10.27 14:39:49 +01'00'

PhDr. Petr Blažek, Ph.D., ředitel Muzea paměti XX. století, z. ú.